

JÖNKÖPING UNIVERSITY

*School of Education and
Communication*

”det ligger kvar sen gammalt...”

En kvalitativ studie där lärares användning av film i svenskundervisningen undersöks.

KURS: *Examensarbete för grundlärare F-3, 15 hp*

PROGRAM: *Grundlärarprogrammet med inriktning mot arbete i förskoleklass och grundskolans årskurs 1-3*

FÖRFATTARE: *Rebecka Johansson*

EXAMINATOR: *Anette Almgren White*

TERMIN: *VT18*

SAMMANFATTNING

Rebecka Johansson

”det ligger kvar sen gammalt...”

En kvalitativ studie där lärares användning av film i svenskundervisningen undersöks.
Antal sidor: 30

Att använda film i svenskundervisningen har visats sig vara ett bra arbetssätt för att inkludera flera sinnen och ge eleverna möjlighet att utveckla förståelse både för sig själva och för andra människor. Men trots fördelar med film används det inte i särskilt stor utsträckning utan film används oftare för att starta upp ett område eller när något annat inte är inplanerat. Istället används den tryckta texten i större utsträckning. Studien syftar till att undersöka hur och varför använder sig verksamma 1-3-lärare arbetar med film i svenskundervisningen. Studien söker även svar på frågorna, vad anser lärare om den typografiska textens användning jämfört med film i svenskundervisningen? Och på vilket sätt anser lärare att film kan användas i svenskundervisningen? Studien grundar sig i det sociokulturella perspektivet. Det är en kvalitativ studie där intervjuer användes. Sex lärare blev intervjuade och för att analysera datainsamlingen användes tematisk analys. Resultatet visade att användningen av film varierade mellan lärarna, några använder det mer frekvent och några använder det ytters sällan

Att den typografiska texten används mer än film i undervisningen framgår av tidigare forskning och när lärare fick frågan om varför de trodde det var så svarade flera av lärarna att det alltid har varit så och att det är sen gammalt. För att ändra på det och istället börja använda mer film påstår några lärare att om fördelarna med film i undervisningen lyfts fram och kunskapen om användningen sprids, kommer användandet av film och bok bli mer fördelad. Några lärare sa även att utbildning i användning av film i undervisning skulle vara en lösning.

Sökord: Film, Svenskundervisning, Elever, Tryckt text, Sociokulturell perspektiv.

Abstract

Rebecka Johansson

”It is since old...”

A qualitative study where teachers use of film in the Swedish education examines.

Antal sidor: 30

Using film in the education has proved to be a good way of working to include several senses and give students the opportunity to develop understanding for themselves and for other people. However, despite the benefits of movies, it is not used to a large extent without movies being used more often to boot an area or when something else is not planned. Instead, the printed text is used to a greater extent. The study aims at investigating how and why using active 1-3 teachers working with film in Swedish education. The study also seeks answers to the questions, what do teachers think about the typographic text's use compared with films in Swedish teaching? And in what way do teachers think that films can be used in Swedish education? The study is based on the socio-cultural perspective. It is a qualitative study using interviews. Six teachers were interviewed and thematic analysis was used to analyze the data collection. The result showed that the use of films varied between the teachers, some used it more frequently and some use it seldom

The fact that the typographic text is used more than film in the teaching is evidenced by previous research and when teachers were asked why they believed it, so many of the teachers answered that it has always been so and that it is late. To change it and instead start using more movies, some teachers argue that if the benefits of movies in the teaching are highlighted and the knowledge about how to use it is spread, the use of movies and books will be more distributed. Some teachers also said that training in how to use movies would be a solution.

Keywords: Film, Swedish teaching, Pupils, Printed text, Socio-cultural perspective.

Innehållsförteckning

SAMMANFATTNING	
Abstract	
1. Inledning	1
2. Bakgrund	2
2.1 Styrdokument	2
2.2 Film och text i undervisningen.....	3
2.3 Tryckt text vs film i undervisningen	4
2.4 Sociokulturella perspektivet.....	4
3. Syfte och frågeställning	7
4. Metod	8
4.1 Kvalitativa intervjuer	8
4.2 Urval.....	9
4.3 Tillvägagångsätt	10
4.4 Materialanalys	11
4.5 Forskningsetiska principer	12
5. Resultat	13
5.1 Hur används film i svenskundervisningen	13
5.1.1 Hur lärare arbetar med film.	13
5.1.2 Varför används film.....	14
5.1.3 Fördelar och nackdelar med att använda film	15
5.2 Filmen vs det skrivna ordet	18
5.3 Vidare användning av film.....	21
6. Diskussion	24
6.1 Metoddiskussion	24
6.2 Resultatdiskussion.....	25
6.2.1 Arbetet med film i svenskundervisningen.....	25
6.2.2 Typografisk text vs film i undervisningen.	26
6.2.3 Bristande kunskaper och utbildning.	28
6.3 Vidare forskning	29
Referenser	31
Bilagor	1
Intervjuguide	1

1. Inledning

Tidigare forskning (Mishra, 2018; Pettersson, 2013; Eriksson Barajas & Lindgren, 2009; Axelsson, 2008) visar på flera fördelar med att använda film i svenskundervisningen. Film är ett bra verktyg för att låta eleverna använda flera sinnen och ge dem möjlighet att utveckla förståelse för andra samt för andra människor. Men trots fördelarna som forskningen visar på används inte film i samma utsträckning som den tryckta texten. Ett argument till att använda skönlitteratur i svenskundervisningen menar Årheim (2009) är att läsning av skönlitteratur är personlighetsutvecklande ur både ett kollektivt och ett individuellt perspektiv. Dessutom har litteratur en unik potential att utveckla människors narrativa fantasi (Årheim, 2009). Ytterligare möjligheter för att använda berättelser i undervisningen är att de kan vidga elevernas erfarenheter och göra dem mer empatiska men även ge dem en ökad förståelse om sig själva och andra människor (Kåreland, 2016). Som ett komplement till skönlitteratur, det vill säga berättelser i typografisk text, belyser Mishra (2018) fördelar med att använda film i undervisningen. Mishra (2018) menar att film hjälper till att öppna upp för nya idéer och tankar hos eleverna. Film hjälper även elever att reflektera över sina erfarenheter av världen. Då den tar världen in i klassrummet, innebär det att eleverna får möjlighet att bekräfta sin egen självständighet och finna kontakt med andra människor (Mishra, 2018).

I en litteraturstudie av Johansson och Lundin (2017) framkommer det att lärare arbetar med skönlitterära berättelser på flera olika sätt exempelvis genom boksamtal, läsloggar och dramatiseringar. Det framkommer också att lärare kan arbeta med berättelser i film på liknande sätt (Johansson & Lundin, 2017), men trots detta menar Svensson (2014) att det inte arbetas med film i samma utsträckning som med en bok i skolan.

Johansson och Lundin (2017) visar att det finns flera fördelar med att arbeta med film i undervisningen. Film kan användas som en resurs i lärandet och kan ge elever erfarenheter som förekommer i fler sammanhang än i skolmiljön (Eriksson Barajas & Lindgren, 2009). Utifrån erfarenheter vid verksamhetsförlagd utbildning (VFU) har det framkommit att trots forskning (Mishra, 2018; Pettersson, 2013; Eriksson Barajas & Lindgren, 2009; Axelsson, 2008) som visar på fördelar med film i undervisningen används det inte i särskilt stor utsträckning. När film väl används i undervisningen är det generellt för att starta upp ett område eller när det inte är något annat planerat (Svensson, 2014).

2. Bakgrund

Bakgrunden inleds med Styrdokument (2.1) då det ligger till grund för undervisningens innehåll i skolan. Därefter följer Film i undervisningen (2.2), där fördelar med film i undervisningen lyfts fram. Vidare kommer Tryckt text vs film i skolan (2.3). I det avsnittet presenteras fördelar med böcker samt varför lärare i viss mån inte använder film i undervisningen. Till sist avslutas bakgrunden med Sociokulturella perspektivet (2.4) då studien grundar sig i berättandet och berättelser.

2.1 Styrdokument

Elevers nyfikenhet och utforskande ska ligga till grund för skolans verksamhet (Skolverket, 2016). Elever ska få en strukturerad undervisning under en lärares ledning och lärare ska sträva efter att i undervisningen interagera och balansera kunskaper i olika former men också ge elever möjlighet att pröva olika arbetssätt och arbetsformer (Skolverket, 2016). Genom undervisningen ska elever få möjlighet att utveckla kunskap om hur åsikter och tankar kan formuleras i olika texter och skilda medier (Skolverket, 2016). De ska också få möjlighet att få arbeta med texter som kombinerar ord och bild i undervisningen. Dessa texter kan till exempel vara webbtexter, interaktiva spel och film (Skolverket, 2016). De olika medierna samspelar och alla behöver läsas på olika sätt för att bli meningsbärande (Skolverket, 2016). Idag möter elever mängder av olika typer av text i sin vardag och gränserna mellan de olika texttyperna är flytande. Därför ska även de texter som elever möter i vardagen ingå i undervisningen (Skolverket, 2017).

Elever i den svenska skolan ska få möjlighet att utveckla förmågan att skapa och bearbeta texter (Skolverket, 2017). Eleverna bör ges möjligheten att kommunicera i digitala miljöer med föränderliga och interaktiva texter, det är då viktigt att de har kunskapen om att digitaliseringen påverkar formerna för kommunikation och möjligheten att samverka kring texter (Skolverket, 2017). Därför behöver elever få möjlighet att uttrycka sig med andra medel än det skrivna ordet i undervisningen. De ska få uttrycka sig genom olika estetiska uttrycksformer. Dessa former kan exempelvis vara teater, digitala presentationsprogram och film (Skolverket, 2017).

2.2 Film och text i undervisningen

I undervisningen kan lärarna använda böcker och film på olika sätt, exempelvis diskussion byggt på samtal om vad eleverna har sett eller läst. Böcker kan vara ett verktyg för att bearbeta tankar och erfarenheter (Eriksson Barajas och Lindgren, 2009). Jönsson (2007) hävdar att genom diskussioner om böcker kan elever få en förståelse för sig själva och andra människor. Årheim (2009) anser att det finns fördelar med diskussioner. Det är genom kommunikation och samtal som lärandet sker och genom samspel skapas förståelse. När elever samtalar kring böcker får de möjlighet att utveckla lärandet (Probst, 1992). Att diskutera det eleverna har läst eller tittat på är en viktig del i lärandet och i undervisningen (Axelsson, 2008; Lindgren, Sparrman & Eriksson Barajas, 2005). Axelsson (2008) menar att film är ett diskussionsfrämjande medel vid diskussioner. Pettersson (2013) hävdar att film har en förmåga att ta fram en identifikation mellan åskådare och karaktär. Film kan erbjuda åskådare en mer fullständig och konkret beskrivning av karaktärer samt ge en rikare och mer realistisk upplevelse än vad böcker kan göra (Pettersson, 2013; Johansson, 2008). Vid läsningen skapar mottagare mentala bilder av en karaktär, men dessa bilder kan inte bli fullständiga då en typografisk text inte kan ge alla aspekter av en karaktär, eftersom beskrivningen är utspridd och detta försvårar konstruktionen av den mentala bilden (Pettersson, 2013). Johansson (2008) hävdar att med hjälp av olika subjektiva bilder och ljud kan mottagare placera sig i karaktärens situation.

Vid undervisning måste lärare utgå från elevgruppen när de väljer vilket budskap som ska framkomma genom film (Leijon, 2010). Film ger elever möjlighet att tänka och se saker ur ett annat perspektiv än vad den sociala interaktionen har möjlighet att erbjuda (Axelsson, 2008). Axelsson (2008) hävdar att genom film kan elever få uppleva olika delar av världen som de själva inte fått ta del av och kanske aldrig kommer att få göra. Han anser även att film erbjuder möjligheter till utvecklad förståelse både för eleverna själva och för andra människor (Axelsson, 2008).

Olin-Scheller (2008) skriver om de tre vanligaste sätten som filmen arbetas med i klassrummet. Det är film som illustration, film som utfyllnad och film som jämförelse. Film som illustration innebär oftast att läsa om en tidsepok eller ett litterärt verk och därefter se på en film som handlar om epoken eller verket. Film som utfyllnad innebär att film används som ett komplement eller stöd till skönlitteratur. Filmen används som ett

slags ”final” eller som utfyllnad vid slutet av ett arbetsområde. Det sista och tredje arbetssättet som Olin-Scheller lyfter fram är film som jämförelse. Det görs en jämförande studie mellan en eller flera skönlitterära texter och en film. Det är fokus på kopplingar mellan skönlitteraturen och filmen (Olin-Scheller, 2008)

2.3 Tryckt text vs film i undervisningen

”I undervisningen ska eleverna möta samt få kunskaper om skönlitteratur från olika tider och skilda delar av världen” (Skolverket, 2016, s.247). Årheim (2009) hävdar att med hjälp av skönlitteratur blir människor mer vidsynta och nyanserade i sitt förhållningssätt mot det främmande. Även Persson (2007) anser att litteratur kan tillföra en ny syn på världen. Han hävdar att litteratur lär människor se verkligheten med nya ögon och ge möjlighet till en verklighetsflykt (Persson, 2007). Persson (2007) menar att ett av svaren till att läsa litteratur är att det är moraliskt upplyftande och för att lära sig rättstavning och grammatik. Långt tillbaka talades det om ett språk, ett folk och en litteratur. På den tiden ansågs det att skönlitteratur skulle skapa goda medborgare, att en person blir god av att läsa litteratur. Samma synsätt genomsyrar även dagens kursplan trots att vi lever i ett annat sorts samhälle (Persson, 2007).

Svensson (2014) lyfter fram vad lärare anser om att använda, exempelvis film i undervisningen. Hon synliggör att lärare anser att en film gör att eleverna riskerar att gå miste om värderingar och kunskaper som tillgodogörs genom att läsa en bok (Svensson, 2014). Farhågor som lärare har är att elever tappas de värden som finns i texter som är skrivna förr, i en annan form eller tid. Den uppfattningen vittnar om att boken ses som en norm i undervisningen och att fiktioner i andra medieformat blir ett substitut till boken, istället för en fiktion med egna värden (Svensson, 2014). De farhågorna gör att lärare väljer att inte använda film i samma utsträckning som en skönlitterär bok eller annan typ av typografisk text.

2.4 Sociokulturella perspektivet

Det sociokulturella perspektivet har sitt ursprung i Lev Vygotskijs arbete om lärande, språk och utveckling. Det anses att utvecklingen hos individer är konstant och inte bunden till en viss situation. Vygotskij kallade det människans naturliga tillstånd (Säljö,

2014). Ett av de grundläggande begreppen inom det sociokulturella perspektivet är *mediering*. Det innebär att personer använder redskap och verktyg för att förstå omvärlden och agera i den. Vygotskij menade att människor använder två slags olika redskap: *materiella* och *språkliga*. Ett språkligt redskap kan också kallas för mentalt eller intellektuellt redskap. Ett språkligt eller mentalt redskap är ett tecken, en symbol eller ett teckensystem som vi använder för att kommunicera med andra individer. Ett språkligt redskap kan till exempel vara bokstäver, räknesystem, begrepp och siffror (Säljö, 2014). Språkliga redskap av detta slag har sitt ursprung i den kulturella utvecklingen och de har alltid en historia, en så kallad *sociogenes* (Säljö, 2014). Ett exempel på det är att tidigare använde man böcker och tryckta texter för att arbeta med i skolan, nu har vi teknik. Vi använder idag olika typer av tekniska verktyg i undervisningen, exempelvis läsplattor och filmer. Att tänka och kommunicera innebär följaktligen att människor använder sig av kulturella redskap när de förstår och analyserar sin omvärld. De språkliga redskapen utvecklas således inom kulturella gemenskaper (Säljö, 2014). Vygotskij ansåg att språket var redskapens redskap. Det är genom kommunikation med andra som vi utvecklas och språket hjälper oss förstå världen och fördjupa förståelsen. Genom språk kan vi kommunicera och få en förståelse för våra medmänniskor (Säljö, 2014).

Appropriering är ett uttryck som sociokulturell tradition använder för att beskriva och förstå lärande. Appropriering innebär att en individ lär sig och blir bekant med kulturella redskap och förstår hur de ska mediera världen: Vi lär oss skriva, cykla, rita, räkna och uttrycka oss på andra sätt (Säljö, 2014). Mycket av det vi lär oss blir vi bekanta med i vardagen. Mediering i vardagen sker ofta utan regelrätt undervisning. Det gör att barn blir bekanta med en rad kulturella redskap. Detta kan ses som ett slags *indirekt mediering*, som sker i samspel med syskon och föräldrar och genom lek och andra aktiviteter. Den appropriering som äger rum tidigt i livet, under det som kallas *primära socialisationen*, är mycket viktigt. Det är här barn lär sig sitt första språk, utvecklar sin identitet och lär sig förstå socialt samspel (Säljö, 2014).

För Vygotskij är människan i ständig utveckling och det begränsas inte till barn och unga utan utveckling sker på ett eller annat sätt. Inom det sociokulturella perspektivet finns ett välkänt begrepp, den proximala utvecklingszonen. Den proximala utvecklingszonen hänger samman med Vygotskijs syn på lärande och utveckling, att det ständigt pågår. Han menar på att när en individ väl behärskar ett begrepp eller en färdighet, så är det nära

att också behärska något nytt. Den proximala utvecklingszonen är zonen mellan vad individen kan idag och vad hen ska lära sig. Inledningsvis är individen som är i utvecklingszonen i behov av stöd från den som är mer kunnig. Det kan vara en lärare, förälder eller kompis (Säljö, 2014).

3. Syfte och frågeställning

Syftet med studien är att undersöka ur ett lärarperspektiv, hur verksamma 1-3 lärare arbetar med film i svenskundervisningen och i vilken utsträckning det görs.

För att uppnå syftet är studien baserad på följande frågeställningar:

- Hur och varför använder sig verksamma 1-3 lärare utav film i svenskundervisningen?
- Vad anser lärare om den typografiska textens användning jämfört med film i svenskundervisningen?
- På vilket sätt anser lärare att film kan användas i svenskundervisningen?

4. Metod

Metod avsnittet börjar med att behandla kvalitativa intervjuer (4.1). Därefter kommer Urval (4.2), Tillvägagångssätt (4.3), Materialanalys (4.4) och Forskningsetiska principer (4.5).

4.1 Kvalitativa intervjuer

Studien använder sig av en kvalitativ metod där semistrukturerade intervjuer används. Semistrukturerad intervju passar till studien eftersom det till viss del är styrt och deltagarnas egna tankar och åsikter får möjlighet att yppas (Bryman, 2011). Under intervjun användes en intervjuguide (se bilaga) med ett specifikt tema, film, men deltagarna hade frihet att utforma svaret på ett valfritt sätt. Frågorna i en semistrukturerad intervju behöver inte komma i samma ordning som i intervjuguiden och intervjuaren kan ställa frågor som inte finns med i guiden (Bryman, 2011). I studien användes semistrukturerade intervjuer då syftet var att undersöka lärares erfarenheter och åsikter men samtidigt ge utrymme till vidareutvecklade svar och tankar. Vid intervjutillfället använde jag mig av ljudupptagning. De inspelade intervjuerna transkriberades och analyserades sedan.

För att öka en undersöknings trovärdighet bör den ha en hög validitet och reliabilitet (Eliasson, 2013). Validitet innebär att en undersökning mäter det som är menat att mätas och för att få hög validitet är det viktigt att frågeställningarna är utarbetade, just för att vara säkra på vad som ska undersökas (Eliasson, 2013). För att få en validitet i studien utarbetades frågeställningarna för att vid intervjutillfällena undersöka det som var tänkt att undersökas. Frågor som ställdes under intervjuerna hade kravet att besvara studiens syfte och frågeställningar. Reliabilitet handlar i grunden om mätningens pålitlighet och följdriktighet, det vill säga huruvida resultatet av studien skulle vara likvärdigt om den skulle genomföras på nytt (Bryman, 2011). För att få reliabilitet i studien intervjuades examinerade lärare samt lärare från olika skolor och olika kommuner. Vid en kvalitativ studie är det svårt att få full reliabilitet då det finns en möjlighet att svaren skulle bli annorlunda vid en ny intervju med samma frågor.

4.2 Urval

Denna studie undersöker hur verksamma lärare arbetar med film i litteraturundervisningen. Urvalet var en kombination av bekvämlighetsurval, strategiskt urval och snöbollseffekten. Ett bekvämlighetsurval förekom eftersom tidsaspekten spelade in. De lärare som deltog är lärare som jag haft kontakt med tidigare. Jag valde att intervjua sex lärare som arbetar på olika skolor, i olika kommuner och med olika arbetserfarenheter, detta urval var ett strategiskt urval då jag ville synliggöra eventuella skillnader.

Snöbollseffekten förekom på så sätt att jag fick kontakt med en lärare på en skola och denna i sin tur hjälpte mig att få kontakt med en annan lärare på samma skola. Båda lärare passade in på kriterierna samt kunde delta i studien.

En lärare från en central stadsskola och fem lärare från landsbygdsskolor deltog i studien. Landsbygdsskolorna ligger i två kommuner där två lärare arbetar i den ena och tre lärare arbetar i den andra (Se figur 1). Det är ett strategiskt urval för att öppna upp för möjlighet till skillnader för hur användandet av film i undervisningen ser ut beroende på arbetserfarenhet, skola och kommun.

Urvalet skedde utifrån två kriterier. Det första kriteriet var att lärarna som var med i undersökningen skulle vara legitimerade. Det andra kriteriet var att lärarna skulle vara verksamma i årskurserna 1-3.

Presentation av lärarna som deltog i studien:

Lärare A: Blev färdig med sin utbildning 2002 och har arbetat som lärare sedan dess. Lärare A arbetar på en central skola i en medelstor stad i västra Mellansverige. Hon undervisar i årskurs 1 i alla ämnen i lågstadiet förutom idrott.

Lärare B: Blev färdig med sin utbildning 1994 och har arbetat som lärare sedan dess. Lärare B arbetar på en landsbygdsskola i en kommun i västra Mellansverige. Hon undervisar i årskurs 2 i alla ämnen i lågstadiet, förutom idrott.

Lärare C: Blev färdig med sin utbildning 2008. Hon har arbetat som lärare i 3 år, arbetade tidigare på förskola. Hon arbetar på en landsbygdsskola i en kommun i västra Mellansverige och undervisar i årskurs 3 i alla ämnen förutom idrott och slöjd.

Lärare D: Blev färdig med sin utbildning 2009, har jobbat som lärare i 4 år och jobbade dessförinnan på en förskola. Hon arbetar på en landsbygdsskola i en kommun i västra Mellansverige och undervisar i årkurs 1 i svenska, matematik, NO, SO, musik och bild.

Lärare E: Blev färdig med sin utbildning 2012. Hon arbetade på en förskola fram till 2016 och har sedan dess arbetat i en skola. Lärare E arbetar på en landsbygdsskola i en kommun i västra Mellansverige och undervisar i årkurs 1-2 i ämnena svenska, SO, NO, Teknik, Bild och elevens val.

Lärare F: Blev färdig med sin utbildning 2016 och har arbetat som lärare sedan dess. Hon arbetar på en landsbygdsskola i en kommun i västra Mellansverige. Lärare F undervisar i årskurs 1-2 samt 3-4 i svenska, SO, matematik, bild och elevens val.

Lärare A	Kommun 1	Central Stadsskola
Lärare B	Kommun 1	Landsbygdsskola 1
Lärare C	Kommun 1	Landsbygdsskola 1
Lärare D	Kommun 1	Landsbygdsskola 2
Lärare E	Kommun 2	Landsbygdsskola 3
Lärare F	Kommun 2	Landsbygdsskola 3

Figur 1

Figuren tydliggör vilken kommun som lärarna arbetar i samt vilken skola.

4.3 Tillvägagångsätt

Innan påbörjad intervju informerades deltagarna kort om vad intervjun skulle handla om så att de skulle känna sig bekväma och avslappnade. Den inledande fasen är betydelsefull för intervjuprocessen. Deltagare och intervjuare bör vara införstådda med uppgiften för att känna sig lugna och förberedda att börja med intervjun (Lantz, 2013). Deltagarna informerades även om de forskningsetiska principerna; att intervjun skulle spelas in för att sedan transkriberas, att det skulle vara anonymt och konfidentiellt samt att det som

spelades in och transkriberades endast skulle komma att användas i denna studie. Under intervjun ställdes ett antal förbestämda frågor om film, deltagarnas användning av det i undervisningen och deras syn på den tryckta textens status i förhållande till film i svenskundervisningen. Det ställdes även följdfrågor, vilka kunde se olika ut beroende på hur deltagarna svarade. Under intervjuerna tog jag ett steg tillbaka och lät deltagarna få tid att tänka och framföra sina åsikter och tankar. Att lyssna och låta den intervjuade få tid att berätta är en nödvändig förutsättning för att intervjun ska kunna användas i forskningssammanhang (Dalen, 2015). Intervjuerna genomfördes med sex lärare vid olika tillfällen under en veckas tid. Vid två tillfällen genomfördes två intervjuer på samma dag, resterande intervjuer genomfördes på olika dagar. Intervjuerna genomfördes i eller i anslutning till lärarnas klassrum och varje intervju pågick i cirka 10-20 minuter. Eftersom frågorna besvarades direkt ansågs inte tillägg av tid vara nödvändigt, vilket resulterat i den korta tiden av intervjuer. Ljudupptagning av varje enskild intervju gjordes med en mobiltelefon. Att sprida ut intervjuerna under en veckas tid var ett aktivt val eftersom intervjutiderna anpassades efter de deltagande lärarna samt att jag ville få tid att transkribera i anslutning till den genomförda intervjun. I och med detta kunde analysprocessen påbörjas redan efter första intervjun.

4.4 Materialanalys

Efter genomförda intervjuer transkriberades, bearbetades och sorterades all data som samlats in för att kunna koda innan en slutlig summering kunde framkomma. Summeringen av data låg sedan till grund för analysen. Transkriberingen innebar att alla intervjuerna som gjordes med verksamma lärare noggrant lyssnades igenom och transkriberades ordagrant. Då intervjuerna utfördes under en veckas tid kunde de transkriberas samma dag de genomförts. Detta gjorde att detaljer, exempelvis kroppsspråk, fortfarande var närvarande i minnet vilket var till hjälp vid analysen. Tematisk analys användes för att strukturera materialet. Varje transkribering lästes igenom flera gånger och utifrån det skapades olika kategorier med studiens frågeställningar som utgångspunkt. Färgkodning förekom då varje kategori fick en färg för att få en tydligare överblick av datainnehållet. Kategorierna som färgkodades var: Filmens användningsområden, Filmen vs det skrivna ordet och Vidare användning av film. Med frågeställningarna som grund blev transkriberingarna vidare indelade i andra kategorier under Filmens användningsområde. De kategorierna var: Varför lärare använder film, Hur de använder

film, Vad de gör med filmen, Vilka för och nackdelar de ser med film samt Typografisk text respektive film.

Varje transkribering sammanfattades sedan med kategorierna som bas. När sammanfattningen var färdigställd påbörjades resultatet. Det togs beslut om vilka delar av data som var relevant för studien och vilka delar som exkluderades. I presentationen av resultatet har representativa citat och exempel valts ut för att på korrekt sätt representera deltagarnas åsikter och tankar.

4.5 Forskningsetiska principer

Utifrån Informationskravet informerades deltagarna i undersökningen om att det är frivilligt att medverka och att de insamlade uppgifterna inte kommer användas till något annat syfte än forskning. Undersökningsdeltagarna blev informerade om deras uppgift i denna studie.

Samtycke från deltagarna samlades in efter påskrift av de deltagande i studien, de bestämmer själva om de vill delta i undersökningen eller inte. I denna studie var deltagarna myndiga och samtliga samtyckte att delta i studien. Att få samtycke från deltagarna kallas Samtyckeskrav. Med utgångspunkt i Konfidentialitetskravet är undersökningsdeltagarnas uppgifter konfidentiella och intervjuerna är anonyma. I studien blev deltagarnas namn fingerade med bokstäverna: A, B, C, D, E och F. Detta val gjordes för att deltagarna skulle förbli anonyma. Deltagarnas arbetsplatser är inte omnämnda i studien, även detta för att anonymiteten ska bevaras. Utifrån Nyttjandekravet är den data som samlats in från enskilda individer vid intervjutillfällena endast till användning denna specifika studie och lånas inte ut till icke-vetenskapliga syften (Vetenskapsrådet, 2002).

5. Resultat

Syftet med studien är att undersöka hur och i vilken utsträckning verksamma 1-3 lärare arbetar med film i svenskundervisningen, baserat på följande frågeställningar: På vilket sätt använder sig verksamma 1-3 lärare utav film i undervisningen? Vad anser lärare om den typografiska textens användning jämfört med film i undervisningen? Och på vilket sätt anser lärare att film kan användas i svenskundervisningen?

I detta avsnitt presenteras först Hur används film i svenskundervisningen (5.1). Vidare presenteras (5.2) Typografisk text vs film i undervisningen och (5.3) vidare användning av film.

5.1 Hur används film i svenskundervisningen

I detta avsnitt presenteras Hur lärare arbetar med film (5.1.1). Vidare redogörs varför lärare använder film (5.1.2) och fördelar och nackdelar med att använda film (5.1.3).

5.1.1 Hur lärare arbetar med film.

I undersökningen framkommer det att samtliga lärare som deltog i studien ser på film hemma på fritiden. När de fick frågan: Hur ofta ser du på film på fritiden? svarade samtliga att de ofta såg på film. Trots det visade undersökningen att några av lärarna inte använde sig av film i undervisningen. De lärarna som använder sig av film i svenskundervisning arbetar alla med film på olika sätt. Flera av lärarna låter eleverna se på en film eller en filmsnutt och efteråt diskuterar de vad som har visats. De diskuterar på vad de sett, vad som hände och elevernas tankar om det som visats. Lärare C beskriver att hon tittar på filmen och sedan diskuterar den tillsammans med eleverna. Lärare E och Lärare F berättar att de går igenom nyckelord innan filmen visas och efteråt skriver de upp ord på tavlan som kan vara svåra eller något ord som eleverna redan visste. Lärare E beskriver hur hon arbetar med film i sin undervisning:

Lärare E: Oftast eller ja jag har ju tittat på filmen själv först och då går jag igenom om jag tänker att det är några svåra ord och sen tittar vi på filmen och ibland pausar jag om jag ser att de ser lite såhär vad är det eller att de blir lite oroliga då vet man oftast att det är något som är lite svårt då pausar jag och så pratar vi om det annars så diskuterar vi filmen efteråt och skriver upp nyckelord på tavlan vad som va ah kanske

var svårt eller vad de redan visste, det kan också vara vanligt men att man kan arbeta med begreppen

Hon berättar att hon brukar pausa filmen för att diskutera en händelse och att hon skriver upp nyckelord på tavlan. Samtidigt som lärare E redogör för hur hon arbetar med film berättar hon att filmen inte används i en större skala i svenskundervisningen utan istället används filmen i olika ämnen och vid tematiskt arbete:

Lärare E: eh alltså inte jättemycket eller beror på hur man ser det jag arbetar ganska tematiskt och då kanske man arbetar svenska och so och svenska och no och i och med det att jag använder film i undervisningen

Lärare C och Lärare B berättar detsamma. Lärare C berättar att när hon använder film använder hon det tematiskt i anslutning till ett område:

Lärare C: Jag kan inte säga att jag använder film på just bara i svenska undervisningen utan jag sätter in film när jag tycker att jag hittar något bra så kan de vara i vilket ämne som helst och inte bara i svenskan /.../ brukar ofta köra en filmsnutt eller film när vi ska ha introduktion i ett tema till exempel. Men behöver inte vara det, men ofta att man kan presentera och prata lite om det kanske andra gången man ska repetera det man gått igenom så kan det passa med en film så där.

Lärare B är inne på samma spår. Hon berättar att de arbetar med film när undervisningen ska handla om ett specifikt område eller tema:

Lärare B: inte speciellt mycket kan jag inte säga faktiskt. Eh... det blir ju film lite när man jobbar med vissa saker typ om som när vi jobbade med läsveckan. Då tittade vi ju på författare. Lite fakta om olika författare, det var ju en lite filmsnutt på varje och sen så tittar man ju om man kanske jobbar med Astrid Lindgren så tittar man lite om henne så men det blir inte så jätteofta i svenska ...

5.1.2 Varför används film

Anledningarna till att lärarna använder film i undervisningen är olika, men flera av lärarna anser att film kan användas som en förstärkning och ett komplement i undervisningen. Lärare E lyfter fram en anledning till varför hon använder film i undervisningen:

Lärare E: Att använda olika sätt att lära sig, att inte bara sitta och lyssna och skriva eller läsa utan att man får andra intryck från film då till exempel

Lärare E pratar om att alla elever lär på olika sätt och därför vill hon variera arbetssätten och verktygen. Både Lärare D och Lärare A är inne på samma spår när de pratar om varför de använder sig av film i undervisningen:

Lärare D: Det är för att barn lär olika och när man jobbar mycket med barn som kommer från andra kulturer och har andra språk så här så är ju ändå filmen mycket tydligare och mycket lättare att fatta och jobbar man då till exempel om ekorren eller någonting skulle jag bara läsa om ekorren så skulle ju inte det bli samma sak alltså man försöker ju använda alla sinnen så även det visuella liksom. Så jag tycker det är jättestor skillnad använda sig av film eller inte använda sig av film, det är ju som natt och dag kan man nästan säga. De får jättemycket större förståelse.

Lärare D lyfter fram att med hjälp av film kan undervisningen och arbetssätten variera och det är därför som hon väljer att arbeta med film. Lärare A berättar varför hon väljer att arbeta med film:

Lärare A: Jag vill använda det som ett komplement till den andra undervisningen som jag bedriver och att för att eleverna ska få andra input och kunna använda andra sinnen. En del har ju jättesvårt att lyssna på en person då är det lättare kanske att se en film på någon annan och sen då kanske att både jag och filmen kompletterar varandra för att de inte ska bli trötta på min röst nä men som ett komplement.

Lärare A berättar att hon använder film som ett komplement i undervisningen. Lärare A, Lärare D och Lärare E lyfter att film kompletterar då eleverna får använda fler sinnen än ett samtidigt. Detta anser de alla är en stor fördel när det kommer till film i svenskundervisningen.

5.1.3 Fördelar och nackdelar med att använda film

Användandet och arbetet med film ser olika ut för alla, men alla lärare ser flera fördelar med att använda film i undervisningen. Lärare C talar om filmens fördelar. Hon anser att användningen av film i undervisningen kan hjälpa de elever som inte har svenska som modersmål. Med hjälp av film som ett komplement blir förståelsen större då de får använda

mer sinnen än endast hörseln. En till fördel med film i undervisningen som lyftes fram är att eleverna får använda två sinnen syn och hörsel samtidigt, lärare C pratar om detta:

Lärare C: Ja man får ju två sinnen där man ser och man hör samtidigt det förstärker ju väldigt bra eh sen så är det ju kanske roligt för barnen att höra någon annan röst än min någon gång att det inte bara är jag som står där framme och pratar ah det är la ett par anledningar

Likaså gör Lärare A. Även hon lyfter fram fördelarna med film, att eleverna får använda flera sinnen samtidigt:

Lärare A: jo men det är ju det här med att man får höra någon annan berätta man får se andra bilder som jag inte har tillgång till och just det här med att man får använda andra sinnen och sen så känner jag att jag kan inte liksom inte allt kring ett ämne och då är det bra att ta hjälp av film. Och inte bara film utan bilder. Jag använder, jag vet inte om man kan räkna film, nä det kanske man inte göra, jag tänker på det här Grej Of The Day. Det känner du till?

Intervjuare: mm

Lärare A: Där är det ju ibland filmsnuttar ibland kopplade till dom och då är det ju liksom ett sammanhang och då får man liksom hjälp av att någon annan har tänkt på det här sammanhanget som man själv kanske inte tänkte på man får liksom sådan hjälp också, lite fördjupad kunskap både för mig och för eleverna

Även lärare E lyfter fram fördelar med att använda film i undervisningen.

Lärare E: Fördelarna tycker jag är att det blir ett annat intryck man kan även se filmen flera gånger man kan, ah då kan de ju titta på den och sen kan vi titta på den igen och då kanske de ser saker de kanske inte har sett innan och särskilt i de här åldrarna sju åttaåringar dom är ju ganska, ja de har ju ganska svårt att koncentrera en längre tid så det är ju bra att ha olika moment så tycker jag.

Lärare E nämner bland annat att eleverna får olika intryck när film används som ett verktyg, samt att film kan ses på vid flera tillfällen. Lärare D är inne på samma spår som lärare E, film som verktyg kan lyfta en undervisning och med hjälp av film kan eleverna få olika insynvinklar på samma sak.

Lärare D: ja att det blir så tydligt. Och idag till exempel har vi vart ute i skogen och hämtat grodyngel, dom har fått uppleva allt det här, känna lukta se och sen går man in och så överför man det till att läsa en bok kanske se på bilder och då blir det någonting och sen tittar vi på en film om grodan för då har vi kanske inte hört hur grodan låter men det fick vi se på filmen, de har inte sett dom prata sig dom har inte sett paddans yngel, de har sett grodans yngel men inte hur paddan lägger men de får vi se på filmen, det tillför ju en dimension till liksom.

Lärare D menar är att med hjälp av film och andra verktyg bli informationen eleverna får tydligare och mer verkliga.

Den visade sig i undersökningen att flera av lärare anser att det finns olika utmaningar med att använda film i undervisningen: ” utmaningarna är ju att hinna se allting man vill visa och det är ju inte alltid man hinner se allt” (Lärare A), eller som Lärare F anser:

Lärare F: eh alltså det är väl främst elevernas sätt att se på film alltså att man inte visar en film för att nu ska vi kolla på film och mysa utan för att utan det faktiskt är kunskapsinhämtning. Kollar vi på en faktafilm om till exempel forntiden då kollar man inte på filmen bara för vad kul nu kollar vi på film utan kolla på filmen, vad lär du dig, skriv ner nyckelord och så kommer vi prata om det efter liksom, vad har du lärt dig från den här filmen /.../ barn tycker oftast att åh gött nu ska vi kolla på film och då slipper vi arbeta. Man får jobba rätt mycket med att få dom att inse att nu kollar vi på film för att vi ska lära oss någonting.

Att eleverna ska förstå att film inte visas för nöjes skull utan för kunskapsinhämtning är en utmaning som lärare F anser finns. Lärare C berättar om utmaningar som hon upplever finns:

Lärare C: ja nackdelar och hinder... förr när jag var lite yngre då kunde man tycka film var lite lyxigt både hemma och i skolan så men nu idag så är det nästan tvärtom dagens elever möter film väldigt mycket, de tittar på Youtubeklipp på sina telefoner, dom sitter och spelar spel hemma det är en filmgrej de tittar säkert en del på tv också så jag tycker nog de möter väldigt mycket film så det här med att man ska titta på film i skolan blir inte så där extra som det kanske var förr. Eh sen så om man ska diskutera det man sett på filmen gäller det kanske att eleverna kommer ihåg det som har visats på filmen, annars kanske jag får ställa frågor vad tyckte ni om det där? Det blir en slags tillbakablick och om man pratar och inte tittar på film då är det mycket lättare att ta en grej där och då om eleverna har någon fråga i filmen vill de gärna inte avbryta

är att filmen rullar ju på och då kan det vara så att det de tänker fråga om sen glömmers bort. Kanske något typ av hinder. Inte vet jag

Hon lyfter fram utmaningen med att elever i dag är vana vid att se på film i olika format att när de ska se på film i skolan blir inte eleverna uppmärksamma på det som visas. Hon lyfter även fram utmaningen med att kunna diskutera under filmen. Eleverna vill gärna inte pausa utan de vill titta färdigt först, en risk är då att eleverna glömt vad som skulle diskuteras.

Även om det framkom att lärarna anser att det finns svårigheter och utmaningar med använda film i undervisningen anser Lärare A, Lärare B och Lärare D att det endast finns några få nackdelar med att använda film: ”nä men skulle man se nackdelar då är det bara att man inte sätter på en film i så fall” (Lärare D). Hon anser att det inte är så svårt att använda sig av film i undervisningen, det är läraren själv som är hindret och inte filmen som ett verktyg. Lärare A lyfter fram tidsbristen som ett hinder:

Lärare A: ja utmaningarna är ju att hinna se allting man vill visa och det är ju inte alltid man hinner se allt. Jag har liksom tittar alltid i början och så känner jag att jag inte har tid så då spolar ja fram lite så att man har ett hyfsat hum om vad jag vill visa det är nackdelen. Men det med att man inte alltid hinner det och sen andra nackdelar... nä jag kan inte se. Nä jag kan inte hitta några nackdelar med att använda det just i arbetet med de små barnen.

Sammanfattningsvis visar resultatet på att lärarna anser att det finns både fördelar och nackdelar med att använda film i undervisningen. Film kan hjälpa de elever som har ett annat modersmål än svenska och eleverna får använda mer än ett sinne. Att tidsbrist är en utmaning är något som flera lärare belyser. Elevernas vana vid film uppmärksammas också, samt att eleverna inte anser att film är en källa för kunskap utan istället ett verktyg till nöje. Tidsbristen och svårigheten att hinna kontrollera filmen innan den visas för eleverna kan vara en anledning till att den typografiska texten används i högre grad i svenskundervisningen jämfört med film.

5.2 Filmen vs det skrivna ordet

Vid intervjuerna fick lärarna frågan: ” Det finns undersökningar som visar på att den tryckta boken har en högre status i svenskundervisningen än film. Varför tror du att det är

så?”. Frågan fick olika svar men ett övervägande svar som flera av lärare gav var: ”det är sen gammalt”. Flera av lärarna ansåg därmed att anledningen till att den typografiska texten används mer i undervisningen vad film gör är för att det är sen gammalt och att det alltid har varit så. Lärarna har en traditionell syn på undervisningen, där tryckt text är det traditionella och film är det modernare. Nedför framkommer det vad lärare B anser är en anledning till att tryckt text används mer än film:

Lärare B: alltså jag tror att det har med liksom tradition i det att det är det som var från början, filmen har liksom kommit in efter. Egentligen tycker man ju det är konstigt att den inte har konkurrerat ut hårdare faktiskt. Men det har kanske som du säger en högre status. Ah det är nog sånt som hänger med helt enkelt.

Hon belyser den traditionella synen på skolan som flera lärare har. Lärare F lyfter också fram just den traditionella synen:

Lärare F: det är väl som allt i skolan att man ska göra som man alltid har gjort. Nu har du ju mer tillgängligt material på filmer på nätet och det. Förr så var det ju bara böcker och så är det ju lite med allt man gör i skolan. Förändrar du någonting så är det ju inte så som när de själva gick i skolan, alltså föräldrarna som påverkar det och när dom gick i skolan så läste man bara böcker så varför skulle man inte kunna göra det nu. Jag tror det är lite mer gammal vana.

Utdraget nedanför belyser vad lärare C tror är en anledning till att film inte används i samma utsträckning som den trycka texten gör:

Lärare C: för det första visste jag inte det, men... ja jag vet inte böcker var ju tidigare än film var om man går lång långt tillbaka ehm om det kan ha en anledning, en bok känns ju väldigt riktigt den som skriver om bok måste ju se till att allt som presenteras är sant att man kan inte skriva en bok hur som helst utan det är förlag som läser igenom det känns väldigt riktigt på något vis.

Två av lärare lyfte fram några anledningar som de anser ligger till grund för att den typografiska texten används mer i undervisningen än film. De anser att den traditionella synen på skolan och undervisningen påverkar fördelningen av de olika verktygen, men de belyser också lärarens roll i fördelningen. Lärare A berättar vad hon anser ligger bakom fördelningen:

Lärare A: det är nog en sådant där gammal, det ligger kvar sen gammalt tror jag men sen tror jag det handlar om hur man som lärare är jag älskar ju böcker och vill ha en bok och hålla i och då vill jag ju förmedla det till barnen också, hade jag vart en lärare som läser en bok på paddan då kanske jag hade förordat det mer än vad jag gör nu så jag tror att det är från person till person.

Lärare E nämner att en anledning till mer användning av typografiska texter kan vara att det var så tidigare och böcker och texter kom före filmen, men hon nämner också att hon tror det kan bero på hur en person är som lärare samt arbetserfarenhet. I utdraget nedanför framkommer lärare E tankar:

Lärare E: Det tror jag har med att göra att det var så tidigare, långt tillbaka. Lärare som har jobbat länge känner sig lite ovana med att använda film kanske och som jag minns när man själv gick i skolan då var det mer att man jobbade och sen satte man på en film mer som tidsfördriv och inte att man arbetade med den så inte så som man gör idag, så tror jag men jag vet inte

Vid undersökningen framkom det att film ibland används utanför den planerade undervisningen. Lärare D hävdar att film används slarvigt, att lärare sätter på en film när de inte har hunnit planera undervisningen. Hon anser därför att det kan vara en anledning till att film inte används lika frekvent och genomtänkt i undervisningen som den trycka texten gör:

Lärare D: jag tänker att man använder film lite slarvigt. Man har inte hunnit förbereda sin lektion, då sätter man på en film. Och man lägger inte alltså ah... då tänker jag så här då blir det en film bland alla andra filmer för barnen och dom lär sig rätt snabbt att se oj vi ser på film igen och den vill jag inte se.../utan för att om du inte har hunnit planera en lektion utan sätter bara på en film, för så får man göra ibland för att man har inte hunnit men då kanske man själv inte har hunnit med att se på filmen har inte en aning om vad den handlar om, man kan inte förbereda dom man kan inte efterarbete heller kanske riktigt för då har man matte sen nästa lektion. Det ingick inte riktigt i din planering utan det bara blev så, och så mister det ju sitt värde lite.

Lärare D fortsätter berätta att hon anser att film används mindre än typografisk text är på grund av den tekniska delen. Hon säger att om tekniken inte finns eller att det krånglar används det mindre film och datorer i skolan. Nedför är ett utdrag där lärare D lyfter sina tankar om teknik och varför hon tror film används mindre:

Lärare D: Fast man tror väl att alla har det (uppkopplade med internet), men det är väldigt olika på olika skolor... så är man själv så här teknikintresserad så ska man nog kolla innan man tackar ja till en tjänst vad finns det för förutsättningar på den här skolan att jobba med det här nu då, sen kan man ju utveckla det när man kommer till skolan man tycker det är kul men. Jag tror väl att tekniken är väl det som gör att lärare inte jobbar med datorer och film och sånt här för att vi har, vi har inte tiden alltid, bara en sån sak att man ska hämta alla datorer, att ha en egen dator att sätta på med en projektor det är ju inga svårigheter men om man vill att barnen ska sitta och titta på vissa saker kanske på arabiska och finska man ska liksom ha allting det här, tekniken måste funka du har ingen tid till att stå och fibbla med saker liksom då faller ju hela den lektionen, sånt gör ju att man inte orkar alltid, har man ingen som har hand om IT på skolan så ah då funkar inte den datorn igen, hepp. Då tar vi inte den lektionen, då tar vi något annat.

Lärarna har olika argument till varför film inte används lika frekvent i undervisningen som den typografiska texten. En anledning som flera av lärarna ansåg ligger till grund för fördelningen av användande av tryckt text och film, är för att det alltid har varit så och det är sen gammalt. De anser alltså att den traditionella synen är en stor anledning till att fördelningen ser ut så som den gör. Frågan är då: ”vad skulle kunna ändra på en sådan fördelning?” Det leder oss in på 5.3 vidare användning av film.

5.3 Vidare användning av film

I undersökningen framkom det att lärarna till viss del använde sig av film i undervisningen men att det skulle kunna användas mer. Några av lärarna antydde att en anledning till att de använder film i en mindre skala är för att tiden inte finns till samt att det är svårt att veta vilken eller vilka filmer som passar till elevgruppen och kunskapsmålen. Detta var någonting som de sa att dom skulle vilja lära sig och bli bättre på. Lärare B berättar vad hon skulle vilja bli bättre på. Hon lyfter svårigheter med att veta vilken film som är passande och vilka frågor som skulle kunna ställas till eleverna:

Lärare B: eh nä men det är väl mer det här med att hitta bra filmer som tar upp ämnen som berör barnen som väcker intresse för frågor så man ställer dom här rätta frågorna till och om man exempel hittar bra frågor vart kan man hitta det i en film så att jag kan dra paralleller eller tvärtom och sen är det ju så här att mycket film är ju jättebra och

sen är de ju så att alla filmer är ju inte bra så man måste lägga ganska mycket tid på att gå igenom filmer.

Lärare C belyser också svårighet med att veta vilka filmer som är passande för årskursen samt ämnet. Hon berättar vad som skulle underlätta för henne och hennes användning av film i undervisningen:

Lärare C: det vet jag inte, men det skulle ju vara jättebra tycker jag om man hade en liten kanske ah lathund eller någonting vilka filmer som passar till vilka ämnen. Nu ska vi ha bokstavsgenomgång såhär och då är det här materialet bra, nu ska vi prata om fotosyntesen i no och då är det här filmen väldigt bra. För om jag ska titta på en film med barnen så vill jag gärna ha tittat på den innan, jag vill inte titta på en osedd film med barnen utan jag vill gärna att ha sett den innan, och då kräver det lite mer förberedelser jag måste titta igenom filmen först och så än om jag bara har lite papper och ska samla mina tankar, då kanske den är på en halvtimme 40minuter eller jag vet inte hur långa filmer ska va så det tar lite längre tid. Så en sån där lite skulle kunna vara ett tips på filmer som passar till olika ämnen och olika årskurser då och det finns det kanske på mediapoolen men ändå en liten sådär det skulle vara bra att ha så där så att man slipper att leta för det tar ju också rätt så lång tid. Man tänker att ja jag kanske ska visa en film det kanske var länge sen och vi ska prata om det här och så vet man inte vart man ska börja att leta. Det kanske skulle vara ett bra tips.

Samtliga lärare fick frågan: ”Har du fått någon utbildning i hur man kan arbeta med film i undervisningen?” och samtliga lärare svarade: ”Nej”. Utifrån intervjuerna framkommer det att lärarna upplever att de inte fått någon utbildning i hur de kan använda sig av film i undervisningen. Lärare E anser att hon inte har fått någon utbildning i hur man kan arbeta med film:

Lärare E: Det enda vi har haft är ju digitalpedagogik dom har varit här ute och visat lite på sin hemsida vart man kan hitta filmer och att det ofta finns lärarhandledningar till, men inte specifikt hur jag kan jobba med det.

Lärare F anser det samma, hon redogör för vad hon skulle vilja kunna för att underlätta vid val av film:

Lärare F: när men det är väl främst hur man ska använda det på ett så bra sätt som möjligt. Och lite vad för typ av film olika genrer, inte bara faktafilmer utan att man kan använda det på flera olika sätt.

Lärarna lyfter fram förutsättningar som de anser skulle påverka användningen av film i undervisningen. Ett är utbildning. Nedför framkommer vad lärare E anser är en viktig detalj när det gäller film som ett verktyg:

Lärare E: jag tror och som vi har pratat om här också, senast igår att man får utbildning inom området att man ser vikten av att använda det digitala så som film och andra verktyg men att då man måste man få utbildning så att man känner sig trygg i det annars tror jag det är känna att bara ta en bok med en handledning och följa den och just med film och så där då ska allt funka det ska liksom va projektor och datorer det måste ju funka också för det sa dom igår som har jobbat lite längre lärarna att de blir väld stressade när det inte funkar så då vill man va väl förberedd tror jag.

När lärare F fick frågan vad hon trodde skulle kunna ändra fördelningen av typografisk text och film i skolan svarade hon utbildning:

Lärare F: hmm... jag tror ändå att någon typ av utbildning skulle kunna ändra på det. Att om man får nån utbildning så kanske man känner sig tryggare i att använda film och därför börjar man använda det mer...

Lärare D lyfter fram ännu en anledning till som hon anser skulle påverka användandet av film i undervisningen:

Lärare D: ja det är nog att vi lärare pratar om det, pratar om hur vi använder film. Läger fram dess fördelar. Ehm... ja... kanske att man... fast det låter så förmätet att man använder inte film på det sättet man ser till att planera sin lektion, men det är lättare sagt än gjort, det är så himla mycket man ska göra eh men... nä jag vet inte man får la prata om fördelarna...

Det finns olika argument till att använda film i undervisningen, exempelvis att eleverna får möjlighet att använda mer än ett sinne, det är ett varierande arbetssätt och eleverna får möjlighet till olika perspektiv på samma område. Undersökningen visar också att lärarna anser att det finns olika sätt för dem som hjälper till att använda film mer. De lyfter utbildning som ett sätt som skulle hjälpa dem att använda mer film. De anser att de saknar grundläggande kunskap för att använda film i undervisningen.

6. Diskussion

Avslutningsvis diskuteras val av metod och tillvägagångssätt (6.1), följt av en resultatdiskussion där det reflekteras kring studiens resultat (6.2) samt vidare forskning (6.3)

6.1 Metoddiskussion

Valet av kvalitativa intervjuer som metod för att samla in empiriska data till studien var passande för studiens syfte. De förbestämda frågorna som ställdes till lärarna och senare följdfrågor bidrog till att en förståelse för lärarnas arbetssätt och tankar skapades. Uppfattningen om intervjusituationen var att lärarna kände sig trygga och villiga att dela med sig av sina tankar och åsikter. Det bidrog till att samtalen flöt på och det blev en öppen dialog. Hade en testintervju utförts skulle följdfrågorna möjligtvis kunnat förutses på ett mer tillförlitligt sätt, även frågorna skulle kanske ha ställts annorlunda om en testintervju hade genomförts. Efter intervjutillfällena framkom det att definitionen av film har tolkats olika. Jag har tolkat film på ett sätt och användningen av det men det har framkommit att deltagarna inte har samma tanke som jag. Min tolkning av film i denna studie har varit film som spelfilm. Vid sammanställning får jag uppfattningen om att deltagarna uppfattat film som läromedelsfilm. Vid en testintervju hade det kunnat upptäckas. Det finns en möjlighet till att resultatet hade sett annorlunda ut om definitionen av film klargjorts innan påbörjad intervju. Det fanns en tanke under studiens gång att fler deltagare skulle behövas men sex stycken lärare visades ge mättnad för resultatet. Fler deltagare i vidare studier är att önska men till denna studie där en tidsbegränsning fanns var sex stycken tillräckligt. Huruvida urvalet har påverkat studiens resultat kan diskuteras. De lärarna som deltog arbetade på olika skolor och i olika kommuner, resultatet hade kunnat se annorlunda ut om alla lärare hade arbetat på samma skola. Resultatet visar nu att de arbetar olika mycket med film i undervisningen och på olika sätt och det skiljer sig från vilken skola de arbetar på. Detta anser jag är positivt för studiens resultat, eftersom syftet med ett strategiskt urval var att maximera sannolikheter för variation i de olika lärarnas arbetssätt och förhållningssätt till att använda film i undervisningen. De tre frågorna: *Hur och varför använder sig verksamma 1-3 lärare utav film i svenskundervisningen? Vad anser lärare om den typografiska textens användning jämfört med film i svenskundervisningen? Och På vilket sätt anser lärare att film kan användas i svenskundervisningen?* skrev jag upp och repeterade för mig själv under analysen, det hjälpte till så att jag höll fast och koncentrerade

mig på syftet. Färgkodningen som användes under analysprocessen hjälpte till att få en överblick av datainsamlingen och att hitta skillnader och likheter vad gäller lärares sätt att arbeta och förhållningssätt till film.

Något som jag funderar över är om mina egna erfarenheter har påverkat tolkningen av det empiriska data. Det finns möjligheter till det då det i princip är omöjligt att ställa sig utanför sina egna erfarenheter. Men i detta fall tror jag inte att mina erfarenheter har tolkat och vinklat det empiriska data åt något specifikt håll.

6.2 Resultatdiskussion

Först presenteras Arbetet med film i svenskundervisningen (6.2.1) sedan redovisas Typografisk text vs film i undervisningen (6.2.2) och avslutningsvis bristande kunskaper och utbildning (6.2.3).

6.2.1 Arbetet med film i svenskundervisningen

Det framkom i resultatet att alla lärare såg på film hemma på fritiden, men den framkom också att trots det använde sig inte alla lärare av film i undervisningen. En lärare som läser mycket på fritiden kommer antagligen använda sig av böcker i sin undervisning, läraren brinner för läsningen och kommer vilja att dennes elever också läser mycket. Men varför är det inte det samma med film?

De lärarna som arbetar med film i sin undervisning arbetar på olika sätt. Lärare A och Lärare D använder film på ett liknande sätt som Olin-Scheller (2008) beskriver. De använder filmen *som utfyllnad*. Filmen blir ett komplement eller som stöd till skönlitteraturen (Olin-Scheller, 2008). Det framkommer att lärare D använder film som illustration som Olin-Scheller (2008) skriver om. Hennes elever får se och höra olika saker, där filmen kommer in som ett komplement. Eleverna får med hjälp av filmen få en bild av någonting som de pratat om sen tidigare. Det framkom däremot att ingen av lärarna använder den resterande beskrivningarna som Olin-Scheller skriver om, film som jämförelse används. Några av lärarna berättade att de låter eleverna se på en film eller filmsnutt och efteråt diskuterar de vad som har visats på den film som eleverna precis tittat på. Att samtala och kommunicera med varandra stärker elevers utveckling. När de diskuterar med någon kan de lära sig något nytt och när de bemästrar något är det nära till att eleverna lär sig något mer. Det kallas den proximala utvecklingszonen (Säljö, 2014).

Att diskutera är en viktig del och det är genom kommunikation och samtal som lärandet sker och förståelse skapas genom samspel med andra personer (Årheim, 2009). De flesta lärarna ansåg att film kunde användas som en förstärkning i undervisningen, lika så anser Axelsson (2008). Han anser att med hjälp av filmen kan elever få uppleva olika saker och se världen ur ett annat perspektiv. Lärare F berättade att hon har ett varierat arbetssätt där hon använder olika redskap för att få en varierad litteraturundervisning. Lärare F berättar att hon använder sig av bland annat tryckt material, filmer och länkar på internet. I *läroplanen för grundskolan, förskoleklass och fritidshem* (Skolverket, 2016) står det att lärare ska göra just detta. Lärare ska sträva efter att balansera och integrera undervisningen i olika former och ge eleverna möjlighet att pröva olika arbetsformer och arbetssätt.

I resultatet framkommer det att lärarna ansåg att det finns flera olika fördelar med att använda sig av film i sin undervisning. Lärare D berättar att hon tycker film har flera fördelar, hon lyfter en speciell fördel som hon anser finns och det är film som hjälpmedel i arbetet med barn som har ett annat modersmål än svenska då det blir tydligare när de får använda flera sinnen samtidigt, både syn och hörsel. Film kan ge en mer berikade och realistisk upplevelse än vad böcker kan göra (Johansson, 2008; Pettersson, 2013). Mishra (2018) är också en forskare som lyfter fördelarna med film i undervisningen. Hon hävdar att film hjälper eleverna öppna upp för nya idéer och tankar samt att i och med filmen kommer världen in i klassrummet.

Det framkom vid undersökning av studien att det inte var någon skillnad på användandet av film i undervisningen beroende på arbetsplats. Lärare i samma kommun kunde arbeta på olika sätt och olika mycket, lika så lärare på samma skola arbeta också olika mycket och på olika sätt när det gällde användning av film. Resultatet av intervjuerna och forskare (Mishra, 2018; Pettersson, 2013; Johansson, 2008) visar på att det finns många fördelar med att använda film i undervisning. Trots att forskning visar på flera fördelar med film i undervisningen används den ändå inte som ett verktyg, varför inte är en fråga att ställa sig.

6.2.2 Typografisk text vs film i undervisningen.

Undersökningen visar att lärarna använder till mestadels typografisk text i undervisningen. Både tryck och digitalt. När lärarna fick frågan: ”Varför tror du att det är så?” angående att den tryckta texten har högre status än film i svenskundervisningen svarade de olika, men ett svar som flera av lärarna gav var: ”för att det är sen gammalt” eller ”det tror jag har

med att göra att det var så tidigare, långt tillbaka”. De ansåg således att anledningen till att den tryckta texten används mer frekvent än exempelvis film är för att det är en skoltradition. Persson (2007) synliggör tankarna som förr fanns när det gällde litteratur. Långt tillbaka i tiden ansågs det att personer, genom att läsa litteratur, blev en god person och en god medborgare, detta är ett synsätt som än idag finns då det genomsyrar dagens kursplan (Persson, 2007).

I styrdokumentet står det att elever ska få kunskap om skönlitteratur från olika tider och olika delar av världen (Skolverket, 2016). Det står också att elever ska få möjlighet att arbeta med texter som kombinerar ord och bild exempelvis filmer, webbtexter och interaktiva spel (Skolverket, 2016). Det just detta som jag tror är en av anledningarna till att den tryckta texten används mer i skolan än vad film gör. Kursplanen är tolkningsbar och det står inte hur eller hur mycket en lärare ska arbeta och undervisa om de olika delarna i läroplanen. Tryckt text är någonting som de flesta lärarna är bekanta med medan film och andra sorters texter som kombinerar ord och bild är något nyare och därför tror jag att böcker används mer i undervisningssituationer.

En annan anledning till detta tror jag också är att det inte står i kursplanen om *hur* lärare ska arbeta med exempelvis film. Utifrån erfarenheter vid VFU har jag sett att när vissa lärare arbetar med film är det skapandet av film som de fokuserar på. Studien stödjer sig på det sociokulturella perspektivet. Det sociokulturella perspektivet har språket i fokus. Med hjälp av språk, samspel och kommunikation med andra utvecklas eleverna och de får en förståelse för omvärlden (Säljö, 2014). Flera av lärarna lyfter fram att de diskuterar efter att de sett en film och att med hjälp av filmen kan även de elever som har svårigheter med språket vara delaktiga.

Lärare E ansåg att den tryckta texten används mer än film, eftersom lärare som jobbat längre kan känna sig lite ovana med att använda film i undervisningen. Det är en intressant tanke som jag tror att flera personer har. Det är en fördom som finns, att de lärarna som är äldre och har arbetat längre inom skolverksamheten som inte vill eller inte kan använda film i undervisningen eftersom de vet inte hur de ska göra, men min undersökning visar på att de lärarna som använde film kontinuerligt i sin undervisning var de lärarna som har arbetat en längre tid. Det visar sig däremot att de lärarna som använder film i undervisningen och anser att film är ett bra komplement inte är de lärarna som är yngst och nyexaminerade utan de lärarna som har arbetat längre inom skolans värld. Eftersom min

studie inte är en nationell studie med ett stort antal medverkande är det svårt att säga om det är en generell sak eller inte.

6.2.3 Bristande kunskaper och utbildning.

När lärarna fick frågan: ”vad tror du skulle kunna ändra på det?” (att den tryckta texten används mer i undervisningen) var det några som svarade att utbildning skulle kunna vara lösningen på fördelningen av undervisningen med böcker och film. Det visade sig att ingen av lärare hade fått någon utbildning i hur de ska arbeta med film: ”nä inte någon utbildning på det viset. Möjligtvis att vi har fått lite så där hur man kan göra film själv och så med barnen sätta ihop saker men inte undervisa utifrån filmer” (Lärare B). Några av lärarna hade fått kunskap om hur de skulle skapa och tillverka filmer tillsammans med eleverna men på frågan: ”Har du fått någon utbildning i hur man kan arbeta med film i undervisningen?” svarade alla lärare nej, men samtliga lärare sa att de gärna skulle vilja få utbildning i hur de kan arbeta med film i lektionssammanhang. Utifrån intervju med lärare framkom det att en utbildning i hur lärare kan hitta bra filmer och hur dessa ska användas i undervisningen skulle kunna vara en anledning till att lärare skulle börja använda mer film. En annan metod som skulle kunna leda till mer användning av film lyfte lärare D fram. Hon lyfter fram diskussion och samtal mellan kollegorna. Hon sa att om man pratar om fördelarna och lyfter fram dem kanske fler inser att det är bra och därför själva vill testa på att arbeta med film i sina klassrum.

Det får mig att vilja återknyta tillbaka till vad läroplanen (Skolverket, 2016) säger om att elever ska få möjlighet att arbeta med texter som kombinerar ord och bild. Det står att lärare ska ge elever den möjligheten, men får inte lärarna någon utbildning i hur ska göra det är det svårt att lära ut till eleverna. Därför håller jag med de lärarna som anser att utbildning skulle kunna vara lösningen på fördelningen av undervisningen med film och böcker i skolan.

Det jag tar med mig ut i verksamheten är att film går att använda på olika sätt och det finns flera fördelar med det. Jag kommer även försöka lyfta fram fördelarna till mina blivande kollegor och att jag kommer försöka uppmana till mer utbildning och fortbildning så att vi lärare blir trygga med att använda film i våra lektioner.

6.3 Vidare forskning

Efter avslutad studie inser jag att det finns flera områden som jag skulle vilja forska vidare i. Det jag skulle vilja forska vidare om är:

- Undersöka mer på djupet om hur verksamma lärare arbetar med film ur ett narrativt perspektiv i undervisningen.
- Undersöka vilka utbildningar som lär ut arbetet med film ur ett narrativt perspektiv.
- Undersöka mer om varför den tryckta texten har en så hög status i skolverksamheten.
- Undersöka varför det är de mer erfarna lärarna som använder film och inte de nyexaminerade.

Undersöka mer på djupet om hur verksamma lärare arbetar med film ur ett narrativt perspektiv i undervisningen.

För att få en djupare förståelse för hur lärare arbetar med film i undervisning skulle jag vilja göra observationer. Jag tror att genom observationer kommer jag få en tydligare inblick i verksamheten och på ett konkret sätt se hur de arbetar med film i verksamheten.

Titta mer på olika utbildningar som lär ut arbetet med film ur ett narrativt perspektiv.

Det visade sig i denna studie att ingen av lärarna hade fått någon utbildning i hur de ska använda film i undervisningen, därför skulle jag vilja undersöka vilka utbildningar som behandlar användandet av film, och inte då skapandet av film. En granskning av landets olika utbildningar som behandlar film och vidare göra en jämförelse mellan de lärarna som har fått kunskap om användande och de som inte fått det, om de använder filmen på olika sätt och i olika utsträckning.

Undersöka mer om varför den tryckta texten har en så hög status i skolverksamheten.

Jag skulle vilja forska vidare och endast fokusera på att undersöka den tryckta textens status för att sedan ifrågasätta den. Jag skulle vilja använda mig av intervjuer, kanske både semistrukturerade och fokusgrupper. Jag skulle vilja intervjua flera lärare, både med lång arbetserfarenhet men också nyexaminerade lärare. Utöver lärare skulle jag vilja intervjua

högt uppsatta personer, exempelvis politiker och personer som sitter och bestämmer över läroplan etc. Det tror jag hade varit en intressant forskning.

Undersöka varför det är de mer erfarna lärarna som använder film och inte de nyexaminerade

I denna studie visade det sig att det inte var de nyexaminerade och unga lärarna som arbetar mer frekvent med film utan det är de som har arbetat längre. Det skulle vara intressant att forska om varför det är så. Jag tänker mig även här en typ av intervju, semistrukturerad eller fokusgrupp.

Referenser

- Axelsson, T. (2008). *FILM OCH MENING: En receptionsstudie om spelfilm, filmpublik och existentiella frågor* (Doktorsavhandling, Uppsala Universitet, Department of Theology, Sociology of Religion).
- Bryman, A. (2011). *Samhällsvetenskapliga metoder* (2. uppl.). Stockholm: Liber.
- Dalen, M. (2015). *Intervju som metod* (4. uppl.). Malmö: Gleerups.
- Eliasson, A. (2013) *Kvantitativ metod från början*. Lund: Studentlitteratur.
- Eriksson Barajas, K. & Lindgren, A-L. (2009). Den "Rättfärdige" mobbaren: Elevers föreställningar om mobbning i skolbioaktiviteter. *Utbildning och demokrati*, (18)3, 111-130.
- Johansson, C. (2008). *Mimetiskt syskonskap: En representationsteoretisk undersökning av relationen fiktionsprosa-fiktionsfilm* (Doktorsavhandling, Stockholms universitet).
- Johansson, R. & Lundin, L. (2017). "Om jag vore den skulle jag...": Att nå värdegrunden i svenskämnet genom film och berättelser. Litteraturstudie, Jönköpings universitet, Högskolan för lärande och kommunikation.
- Jönsson, K. (2007). *Litteraturarbetets möjligheter. En studie av barns läsning i årskurs F-3* (Doktorsavhandling, Malmö Högskola,).
- Kåreland, L. (2016). Sagan och berättelsen som meningsskapare. I Jönsson, K. (red) *Bygga broar och öppna dörrar, Att läsa, skriva och samtala om texter i förskola och skola* (s.63-92). Stockholm: Liber.
- Lantz, A. (2013). *Intervjumethodik* (3. uppl.). Lund: Studentlitteratur.
- Leijon, M. (2010). *Att spåra tecken på lärande: mediereception som pedagogisk form och multimodalt meningsskapande över tid* (Doktorsavhandling, Malmö Högskola).
- Lektionsbanken. (u.å). *Grej Of The Day*. Hämtad 22 augusti, 2018, från <https://lektionsbanken.se/lektioner/grej-of-the-day/>
- Lindgren, A-L., Sparrman, A. & Eriksson Barajas, K. (2005). Film i klassrummet reser välfärdsfrågor. *Locus*, 3-4(05), 14-23.

- Mishra, S. (2018). *Contemporary Education Dialogue* 15(1) 111–116. 2018 Education Dialogue Trust SAGE Publications sagepub.in/home.nav DOI: 10.1177/0973184917742250
- Olin-Scheller, C. (2008). *SÅPOR istället för STRINDBERG? Litteraturundervisning I ett nytt medielandskap*. Stockholm: Natur och kultur.
- Persson, M. (2007). *Varför läsa litteratur? Om litteraturundervisning efter den kulturella vändningen*. Lund: Studentlitteratur.
- Skolverket. (2017). *Kommentarmaterial till kursplanen i svenska (reviderad 2017)*. Stockholm: Skolverket.
- Skolverket. (2016). *Läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet 2011 (Reviderad 2016)*. Stockholm: Skolverket.
- Svensson, A. (2014). Multimodala fiktioner i litteraturundervisningen- på gott eller ont?. In Lindgren, S. & Dunkels, E. (eds), *Interaktiva medier och lärandemiljöer*. Malmö: Gleerups. pp. 143-54.
- Säljö, R. (2014). Den lärande människan – teoretiska traditioner. I U, P. Lundgren. R. Säljö & C. Liberg (Red.). *Lärande Skola Bildning – Grundbok för lärare* (s. 251-310). (3. uppl.). Stockholm: Natur & Kultur.
- Pettersson, U. (2013). *Textmedierande virtuella världar: Narration, perception och kognition* (Doktorsavhandling, Linné universitetet).
- Probst, R. E. (1992) Five Kinds of Literary Knowing. I J. Langer. (Red.), *Literature Instruction. A focus on student response (5-23)*. Urbana: National Council of Teachers of English.
- Årheim, A. (2009) Perspektiv på värdet av skönlitterära läserfarenheter. I Kåreland, L. (red) *Läsa bör man?- Den skönlitterära texten i skolan och lärarutbildning* (s.66-83). Stockholm: Liber.
- Vetenskapsrådet (2002). *Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning*. Stockholm: Vetenskapsrådet.

Bilagor

Intervjuguide

- Var gjorde du din lärarutbildning?
 - När blev du färdig?
 - Hur länge har du arbetat som lärare?
 - Hur länge har du arbetat på den här skolan?
 - Vilka ämnen undervisar du i?
 - Vilken årskurs undervisar du i?
1. Hur ofta ser du på film på fritiden?
 - a. Vilken sorts film ser du på då?
 - b. Vad är huvudanledningen till att du ser på film?
 2. Använder du film i Svenskundervisningen?
 - a. Vad är huvudanledningen till att du använder film?
 - b. Hur använder/arbetar du med filmen då?
 3. Vilka fördelar ser du med att arbeta med film i undervisningen?
 4. Vilka nackdelar eller utmaningar ser du med att arbeta med film i undervisningen?
 5. Har du fått någon utbildning i hur man kan arbeta med film i undervisningen?
 - a. Skulle du vilja få mer utbildning om hur man arbetat med film?
 - b. Är det något speciellt som du skulle vilja lära dig mer om när det gäller film och film i undervisningen?
 6. I den litteraturundervisning du gör, i hur stor del av den använder du tryckt material exempelvis bok?
 - a. Använder du något annat än tryckt material, om så är fallet, vad använder du då?
 7. Det finns undersökningar som visar på att den tryckta boken har en högre status i svenskundervisningen än film. Varför tror du att det är så?
 - a. Vad skulle kunna ändra på det
 8. Är det någonting du skulle vilja lägga till eller vill fråga om?